

การศึกษาเปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศ:
แนวทางพัฒนาระบบการยุติธรรม
A Comparative Study of Post-Mortem Examination Systems in Thailand and
Other Countries: Guidelines for Justice System Development

จิรัตน์ สอนกระต่าย^{1,*} และ วรวัช วิชชุวานิชย์²

¹ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Jirut Sonkratai^{1,*} and Woratouch Witchuvanit²

¹ Faculty of Science, Silpakorn University

² Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

Received: January 23, 2025 | Revised: April 29, 2025 | Accepted: May 9, 2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงการวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของระบบในแต่ละประเทศ เพื่อหาแนวทางพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร และการศึกษาเปรียบเทียบระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยใช้ระบบที่พึ่งพาบทบาทของตำรวจเป็นหลัก ในขณะที่ต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการใช้แพทย์เฉพาะทาง ส่วนสหรัฐอเมริกาเน้นการบริหารจัดการในระบบศาลและระบบผสม นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านกำลังคนและทรัพยากรในประเทศไทย ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดตั้งองค์กรเฉพาะทาง การพัฒนาทักษะบุคลากร และการลงทุนในเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อยกระดับกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยในการชันสูตรพลิกศพโดยใช้หลักการทางนิติวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การชันสูตรพลิกศพ, กระบวนการยุติธรรม, การเปรียบเทียบระหว่างประเทศ, การพัฒนาระบบ

Abstract

This research aims to compare forensic investigation systems between Thailand and other countries, analyze the advantages and limitations of each system, and propose recommendations for improving Thailand's forensic investigation process. The study employs a documentary research method and comparative analysis of forensic systems in Thailand, Japan,

* Corresponding author, Email: art3090355@gmail.com

and the United States. The findings indicate that Thailand primarily relies on the role of the police in forensic investigations, whereas countries like Japan emphasize the involvement of specialized medical professionals, and the United States focuses on judicial management and mixed systems. Furthermore, the study identifies issues related to personnel and resource shortages in Thailand, which hinder operational efficiency. The findings highlight the necessity of establishing specialized agencies, developing personnel competencies, and investing in modern technology to enhance the effectiveness of Thailand's justice system in conducting post-mortem examinations through the application of forensic science principles.

Keywords: Post-Mortem Examination, Justice Process, International Comparison, System Development

บทนำ

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของประชาชนทุกคน ไม่ว่าจะมิเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะทางสังคมใด ย่อมต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน สิทธิในชีวิตและร่างกายเป็นสิทธิที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องคุ้มครองสิทธินี้ เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุขภายใต้กฎหมายที่เป็นธรรม (Rapee Mankosol, 1996)

เมื่อมีการเสียชีวิตโดยผิดธรรมชาติเกิดขึ้น การชันสูตรพลิกศพจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากผลการชันสูตรเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่สามารถชี้ให้เห็นถึงสาเหตุการตาย และช่วยพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินการสืบสวนสอบสวน และการนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย กระบวนการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทยดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148-156 ซึ่งกำหนดกระบวนการและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อสร้างความยุติธรรมในสังคม (Division of Police Operations, Royal Thai Police, 2021)

อย่างไรก็ตาม กระบวนการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทยยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น ข้อจำกัดด้านกำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง อุปกรณ์ทางเทคนิคที่ไม่เพียงพอ และความล่าช้าในการดำเนินการ ซึ่งส่งผลให้เกิดข้อสงสัยในประสิทธิภาพและความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรมไทย ตัวอย่างเช่น คดี “แอม ไชยาไนต์” ที่ผู้ต้องหาก่อเหตุฆาตกรรมต่อเนื่องถึง 15 ราย แต่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตรวจพบหรือดำเนินการได้ทันเวลาในหลายกรณี ทำให้สังคมเกิดคำถามถึงกระบวนการชันสูตรพลิกศพและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ (BBC NEWS Thai, 2023)

เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ญี่ปุ่น เยอรมนี และสหรัฐอเมริกา พบว่ามีระบบการชันสูตรที่แตกต่างกัน โดยสิงคโปร์และญี่ปุ่นเน้นระบบแพทย์เฉพาะทาง ขณะที่เยอรมนีใช้ระบบศาลควบคุมการชันสูตร และสหรัฐอเมริกาใช้ระบบผสมที่บูรณาการทั้งแพทย์และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

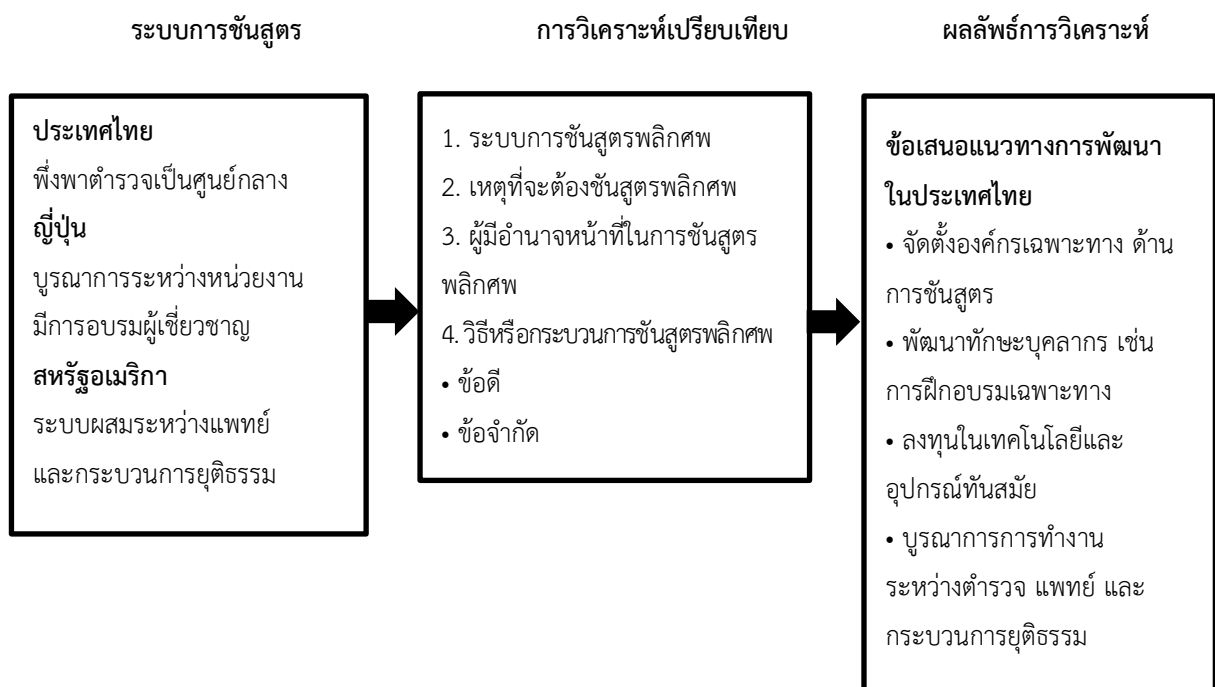
การศึกษาความแตกต่างของระบบเหล่านี้สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนากระบวนการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาความแตกต่างของบริบทการชันสูตรพลิกศพระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงการวิเคราะห์จุดเด่นและข้อจำกัดของระบบการชันสูตรพลิกศพของไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนากระบวนการชันสูตรในประเทศไทยให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกระบวนการยุติธรรมและสร้างความไว้วางใจในสังคมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทยและต่างประเทศ
- 2) เพื่อวิเคราะห์จุดเด่นและข้อจำกัดของระบบการชันสูตรพลิกศพที่แตกต่างกัน
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

1) ความหมายของการชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพ (Post-mortem Examination) หมายถึง การตรวจพิสูจน์ศพเพื่อค้นหาสาเหตุการเสียชีวิตและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือการระบุว่า ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และด้วยสาเหตุใด อีกทั้งยังอาจรายงานว่าใครเป็นผู้กระทำหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิด (Division of Police Operations, Royal Thai Police, 2021)

ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 10 เรื่อง การชันสูตรพลิกศพ ได้ระบุว่าการชันสูตรพลิกศพดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนร่วมกับแพทย์และเจ้าหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์การตาย (Division of Police Operations, Royal Thai Police, 2021) นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเพิ่มเติม ดังนี้

ทวี เจริญพิทักษ์ ให้ความหมายการชันสูตรพลิกศพว่า คือการสอบสวนร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและแพทย์ เพื่อค้นหาสาเหตุและตัวตนของผู้เสียชีวิต (Tawee Charoenpitak, 1949)

ทัศนะ สุวรรณจุฑะ ให้ความหมายการชันสูตรพลิกศพว่า คือการตรวจสอบศพที่ตายผิดธรรมชาติ ณ สถานที่ พบศพหรือสถานที่ชันสูตร เพื่อให้ได้หลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดี (Tassana Suwannachutha, 1993)

ระพี แมนโกศล ให้ความหมายการชันสูตรพลิกศพว่า การชันสูตรคือการตรวจตราเพื่อค้นหาหลักฐานข้อเท็จจริงและระบุสาเหตุการตาย (Rapee Mankosol, 1996)

คณิง ฤไชย ให้ความหมายการชันสูตรพลิกศพว่า คือการชันสูตรพลิกศพเป็นวิธีการตรวจสอบศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148-156 เพื่อค้นหาสาเหตุการเสียชีวิต (Kanung Ruechai, 1998)

พรทิพย์ โรจนสุนันท์ ให้ความหมายการชันสูตรพลิกศพว่า การชันสูตรคือการตรวจสอบศพเพื่อค้นหาสาเหตุของการเสียชีวิต (Porntip Rojanasunan, 2013)

วิรัตน์ พาณิชพงษ์ ให้ความหมายการชันสูตรพลิกศพว่า การชันสูตรเป็นการตรวจสอบสภาพศพเพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์การตาย โดยใช้วิชานิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์เพื่อสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม (Wirat Panichpong et. al, 2023)

จากคำจำกัดความเหล่านี้ สามารถสรุปได้ว่า การชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการตรวจสอบศพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุสาเหตุการเสียชีวิต พฤติการณ์การตาย และระบุตัวตนของผู้เสียชีวิต โดยอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อสร้างความยุติธรรมและสนับสนุนการสืบสวนสอบสวน

2) วัตถุประสงค์ของการชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพเป็นหน้าที่สำคัญของพนักงานสอบสวนร่วมกับแพทย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์ของการเสียชีวิต เช่น การระบุว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน ตายเมื่อใด และหากการเสียชีวิตเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น ก็ต้องสืบสวนเพิ่มเติมเพื่อนำผลการชันสูตรไปประกอบในคดีอาญา (Division of Police Operations, Royal Thai Police, 2021)

2.1 พิสูจน์ตัวบุคคล การระบุว่าผู้ตายคือใคร โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เช่น การตรวจโครงสร้างกระดูก หรือการสืบสวนจากข้อมูลการแจ้งบุคคลสูญหาย (Porntip Rojanasunan, 2001; Wirat Panichpong et. al, 2023)

2.2 พิสูจน์สถานที่การตาย เพื่อระบุว่าผู้ตายเสียชีวิตที่สถานที่พบศพหรือถูกเคลื่อนย้ายศพมาจากที่อื่น (Wirat Panichpong et. al, 2023)

2.3 พิสูจน์เวลาการตาย การชันสูตรสามารถบ่งชี้เวลาการเสียชีวิต ซึ่งมีความสำคัญในการสืบสวนหาตัวผู้กระทำผิดและระบุรายละเอียดในคดี (Wirat Panichpong et. al, 2023)

2.4 ระบุสาเหตุการตาย การหาสาเหตุที่แท้จริงของการเสียชีวิต เช่น พยาธิสภาพของอวัยวะ หรือผลจากการกระทำอันตราย เช่น การถูกทำร้าย (Porntip Rojanasunan, 2001; Wirat Panichpong et. al, 2023)

2.5 ตรวจสอบพฤติการณ์การตาย เช่น การตายโดยอุบัติเหตุ การฆ่าตัวตาย หรือการถูกฆาตกรรม รวมถึงระยะเวลาที่ผู้ตายเสียชีวิต (Time of Death) (Porntip Rojanasunan, 2001)

2.6 ตรวจหาความผิดปกติของร่างกาย เพื่อตรวจสอบว่าการเสียชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับโรคหรืออาการผิดปกติอื่น ๆ หรือไม่ (Porntip Rojanasunan, 2001)

2.7 บันทึกบาดแผลและรวบรวมหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ว่าแผลใดเป็นสาเหตุของการเสียชีวิต รวมถึงการเก็บวัตถุพยาน เช่น ชิ้นเนื้อ ยาพิษ และสารอื่น ๆ ที่ตรวจพบในศพ (Porntip Rojanasunan, 2001)

2.8 บันทึกภาพและรายงานการชันสูตร การถ่ายภาพหรือบันทึกวิดีโอเพื่อประกอบการรายงานและใช้เป็นหลักฐานในกระบวนการยุติธรรม (Porntip Rojanasunan, 2001)

นอกจากนี้ การชันสูตรพลิกศพยังเกี่ยวข้องกับข้อกฎหมาย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 129 ที่ระบุว่าการสอบสวนและชันสูตรต้องเสร็จสิ้นก่อนการฟ้องผู้ต้องหาในคดีอาญา เพื่อป้องกันความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม (Division of Police Operations, Royal Thai Police, 2021) การชันสูตรพลิกศพไม่ได้มีเพียงวัตถุประสงค์ในการค้นหาสาเหตุการเสียชีวิตเท่านั้น แต่ยังช่วยสนับสนุนการสืบสวนและสร้างความชัดเจนในกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย

3) ระบบการชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพสามารถแบ่งออกเป็น 4 ระบบหลัก ได้แก่ ระบบแพทย์ ระบบศาล ระบบตำรวจ และระบบผสม โดยแต่ละระบบมีลักษณะข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ดังนี้

3.1 ระบบแพทย์ ระบบแพทย์เน้นให้แพทย์เฉพาะทาง เช่น แพทย์นิติเวช มีอำนาจในการชันสูตรพลิกศพตั้งแต่การตรวจศพ การรวบรวมหลักฐาน การสอบสวนพยาน ไปจนถึงการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ โดยแพทย์ต้องผ่านการฝึกอบรมทางด้านนิติเวชศาสตร์โดยตรง (Wirat Panichpong et. al, 2023) ระบบนี้ถือว่ามีคุณภาพสูง เนื่องจากดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดหลักคือการขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทางในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย (Porntip Rojanasunan, 2001)

ตัวอย่างประเทศที่ใช้ระบบนี้ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา (40 รัฐใช้ระบบแพทย์สอบสวน) และญี่ปุ่น เช่น โตเกียวและโอซากา (Wirat Panichpong et. al, 2023) ระบบนี้พัฒนาขึ้นจากระบบโคโรเนอร์ของอังกฤษ โดยในปี ค.ศ.1918 นครนิวยอร์กได้สถาปนาระบบแพทย์สอบสวนที่สมบูรณ์ขึ้นเป็นครั้งแรก (Pongthep Chancharoen, 2013)

3.2 ระบบศาล ระบบศาลมอบอำนาจการชันสูตรให้ศาลหรือผู้ได้รับมอบหมายจากศาล เช่น โคโรเนอร์ (Coroner) หรือผู้พิพากษา ระบบนี้มีความเป็นกลาง เนื่องจากศาลทำหน้าที่ตรวจสอบ แต่ปัญหาอาจเกิดขึ้น หากผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ทางด้านนิติเวชเพียงพอ (Pachanan Niramitchanon et. al, 2010) ประเทศ

ที่ใช้ระบบนี้ ได้แก่ **อังกฤษ** โดยใช้ระบบศาลโคโรเนออร์ โดยโคโรเนออร์อาจเป็นแพทย์ ทนายความ หรือเนติบัณฑิต (Pongthep Chancharoen, 2013) **เยอรมนี** โดยผู้พิพากษาและอัยการมีบทบาทสำคัญในการสั่งชันสูตรพลิกศพ (Wirat Panichpong et. al, 2023) **ฝรั่งเศสและญี่ปุ่น** โดยการชันสูตรจะต้องผ่านการอนุมัติจากศาลก่อนการผ่าศพ (Pongthep Chancharoen, 2013)

3.3 ระบบตำรวจ ระบบนี้ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทหลักในการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นที่นิยมในประเทศแถบเอเชีย เช่น จีน อินเดีย และมาเลเซีย รวมถึงประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย เช่น เดนมาร์ก และสวีเดน (Pachanan Niramitchainon et. al, 2010) ข้อดีของระบบนี้คือความรวดเร็ว แต่ปัญหาคือการขาดความเป็นกลางในกระบวนการ (Wirat Panichpong et. al, 2023)

3.4 ระบบผสม ระบบผสมใช้ในบางประเทศ เช่น สหภาพโซเวียต อินเดีย และไทย โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ แพทย์นิติเวช และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองร่วมกันดำเนินการ การทำงานร่วมกันช่วยเพิ่มความรอบคอบและโปร่งใส แต่กระบวนการอาจซับซ้อนและใช้เวลานาน (Wirat Panichpong et. al, 2023)

ในประเทศไทย ระบบผสมใช้ในกรณีตายโดยผิดธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่รัฐ โดยผู้เกี่ยวข้อง 4 ฝ่ายจะร่วมกันชันสูตรและสามารถสั่งการผ่าศพได้เพื่อความชัดเจนในกระบวนการ (Wirat Panichpong et. al, 2023) ระบบการชันสูตรพลิกศพแต่ละแบบมีข้อดีและข้อจำกัดที่ต่างกัน ระบบแพทย์และศาลมีความเป็นมืออาชีพและเป็นกลาง แต่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ขณะที่ระบบตำรวจและระบบผสมเหมาะสมกับประเทศที่มีทรัพยากรจำกัด แต่ยังคงต้องปรับปรุงเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย

4.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การชันสูตรพลิกศพในประเทศไทยได้รับการกำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 148-156 โดยเน้นการดำเนินการเพื่อหาสาเหตุและพฤติการณ์การตาย มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แพทย์ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรา 129 ห้ามฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลหากการชันสูตรยังไม่เสร็จ (Kanit Na Nakhon, 2018) และมาตรา 150 กำหนดให้แพทย์ทางนิติเวชร่วมกับพนักงานสอบสวนทำการชันสูตร

การตายผิดธรรมชาติ เช่น ฆ่าตัวตาย ถูกผู้อื่นทำร้ายตาย ถูกสัตว์ทำร้ายตาย ตายโดยอุบัติเหตุ และตายยังไม่ปรากฏเหตุ ต้องได้รับการชันสูตรโดยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย คือ พนักงานสอบสวนและแพทย์ และหากการตายมีความเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงาน เช่น ตายในระหว่างความควบคุมของรัฐ หรือตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงานที่อ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ต้องมีพนักงานอัยการ และเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองที่มีตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปในการร่วมตรวจสอบด้วย (Porntip Rojanasunan, 2001)

4.2 ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพไว้ในประมวลระเบียบการตำรวจ ลักษณะ 10 โดยระบุขั้นตอนการดำเนินการ เช่น การแจ้งเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง การจัดเก็บพยานหลักฐาน การผ่าศพ หรือการส่งศพไปยังสถาบันนิติเวช

4.3 คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คำสั่งที่ 419/56 ได้กำหนดแนวทางการทำสำนวนการชันสูตรให้เหมือนการสอบสวนคดีอาญา พร้อมเอกสารประกอบ เช่น รายงานการตรวจสถานที่เกิดเหตุ บันทึกคำให้การพยาน และภาพถ่ายศพ โดยได้มีคำสั่งปี 2566 เน้นย้ำแนวทางปฏิบัติ เช่น การแจ้งแพทย์และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง การรักษาสถานที่เกิดเหตุ การเก็บหลักฐาน และการผ่าศพในกรณีจำเป็น พร้อมทั้งจัดสรรค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง (Division of Police Operations, Royal Thai Police, 2023)

5) การชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย

การชันสูตรพลิกศพในไทยมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากพระราชบัญญัติชันสูตรศพ พ.ศ. 2457 กำหนดให้กรมการอำเภอร่วมกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นดำเนินการ ต่อมาในปี 2477 ได้ออกประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีการปรับปรุง 6 ครั้ง โดยครั้งล่าสุดในปี 2550 ให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในคดีเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานเพื่อคุ้มครองสิทธิประชาชน (Wirat Panichpong et. al, 2023)

5.1 ระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย ระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทยแบ่งออกเป็นสองกระบวนการสำคัญ ได้แก่ การตรวจศพภายนอก (post-mortem examination) และการผ่าศพตรวจภายใน (autopsy) (Kanit Na Nakhon, 2018) โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 และ 151 กำหนดให้พนักงานสอบสวนร่วมกับแพทย์ทำการชันสูตรพลิกศพ และในกรณีที่ไม่สามารถระบุสาเหตุการตายได้จากการตรวจภายนอก จำเป็นต้องผ่าศพตรวจพิสูจน์เพิ่มเติม การดำเนินการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยใช้ “ระบบตำรวจ” ที่มุ่งให้พนักงานสอบสวนมีบทบาทสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติระบบดังกล่าวอาศัยความเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อความยุติธรรม (Porntip Rojanasunan, 2013)

5.2 เหตุที่ต้องชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพเมื่อมีเหตุว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างความควบคุมของเจ้าพนักงาน (Kanit Na Nakhon, 2018) การตายโดยผิดธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 5 กรณี ได้แก่ การฆ่าตัวตาย การถูกผู้อื่นทำให้ตาย การถูกสัตว์ทำร้ายตาย การตายโดยอุบัติเหตุ และการตายโดยยังมีปรากฏเหตุ การชันสูตรในกรณีดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อพิสูจน์สาเหตุของการตายและป้องกันความเข้าใจผิดที่อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิหรือความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม (Porntip Rojanasunan, 2001)

5.3 ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่พบศพ และแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญร่วมกันชันสูตรพลิกศพ สำหรับกรณีพิเศษ เช่น การตายในระหว่างความควบคุมของเจ้าพนักงาน หรือวิสามัญฆาตกรรม กฎหมายเพิ่มพนักงานอัยการและฝ่ายปกครองเข้ามาร่วมกระบวนการด้วย (Division of Police Operations, Royal Thai Police, 2021) การจัดลำดับแพทย์สำหรับการชันสูตรกำหนดให้แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์มีความสำคัญสูงสุด แต่สามารถปรับใช้แพทย์ประเภทอื่นตามลำดับความเหมาะสม เมื่อมีความจำเป็นที่บางพื้นที่อาจไม่มีแพทย์ดังกล่าวหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ (Kanit Na Nakhon, 2018)

5.4 วิธีหรือกระบวนการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย การชันสูตรพลิกศพมีสองวิธี ได้แก่ การตรวจภายนอก (post-mortem examination) และการผ่าศพตรวจ (autopsy) การตรวจภายนอกใช้เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐาน เช่น ลักษณะศพ บาดแผล และสภาพแวดล้อม หากไม่สามารถระบุสาเหตุการตายได้จึงทำการผ่าศพเพื่อพิสูจน์รายละเอียดเพิ่มเติม การผ่าศพจะช่วยตอบข้อสงสัยที่อาจเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดทางอาญาหรือเหตุที่ซับซ้อนได้ (Wirat Panichpong et. al, 2023)

5.5 การทำสำนวนการสอบสวนการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย การทำสำนวนการสอบสวนการชันสูตรพลิกศพ เป็นกระบวนการบันทึกผลการชันสูตรควบคู่ไปกับการสอบสวนคดี โดยแบ่งการตายออกเป็นสองประเภท คือ การตายที่ไม่ได้เป็นผลจากการกระทำผิดอาญา และการตายที่เป็นผลจากการกระทำผิดอาญา ในแต่ละประเภท พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐาน ทำสำนวนการสอบสวนให้ครบถ้วน และส่งให้พนักงานอัยการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาต่อไป (Division of Police Operations, Royal Thai Police, 2021)

6) การชันสูตรพลิกศพในประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ที่ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายยุโรป ระบบศาลแบ่งออกเป็น 4 ชั้น และกรมตำรวจประจำจังหวัดทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การชันสูตรพลิกศพในญี่ปุ่นมีหลายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ พระราชบัญญัติการสอบสวนสาเหตุการเสียชีวิตหรือการระบุตัวตนของศพ

6.1 ระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศญี่ปุ่น ญี่ปุ่นใช้ระบบผสม โดยทั่วไปเจ้าหน้าที่ตำรวจร่วมกับแพทย์และฝ่ายอื่น ๆ มีบทบาทในการชันสูตรพลิกศพ สำหรับเมืองใหญ่ เช่น โตเกียวและโอซากา ใช้ระบบแพทย์สอบสวนที่มีสำนักงานแพทย์สอบสวนรับผิดชอบการชันสูตรและพิจารณาสาเหตุการตาย (Pongthep Chancharoen, 2013; Chinpatcha Chaimano, 2020)

6.2 เหตุที่จะต้องชันสูตรพลิกศพในประเทศญี่ปุ่น การชันสูตรพลิกศพในญี่ปุ่นจำเป็นในกรณีตายผิดธรรมชาติ เช่น การตายโดยไม่ทราบสาเหตุ การตายกะทันหันในสถานการณ์ที่ผิดปกติ การตายจากปัจจัยภายนอก เช่น อุบัติเหตุ หรือการตายที่คลุมเครือ (Chinpatcha Chaimano, 2020)

6.3 ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพในประเทศญี่ปุ่น

6.3.1 แพทย์นิติเวช มีบทบาทสำคัญในการชันสูตรพลิกศพ โดยต้องได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ แพทย์สามารถสอบสวนพยานและใช้ความรู้ทางการแพทย์เพื่อค้นหาสาเหตุการตาย

6.3.2 เจ้าหน้าที่ตำรวจ รับผิดชอบการตรวจสอบเบื้องต้นและการสืบสวนสาเหตุการตายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติการสอบสวนสาเหตุการเสียชีวิต

6.3.3 พนักงานอัยการ มีอำนาจสั่งการชันสูตรพลิกศพและสอบสวนการตาย โดยอาจมอบหมายให้ผู้ช่วยหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการ

6.4 วิธีหรือกระบวนการชันสูตรพลิกศพในประเทศญี่ปุ่น เมื่อมีการเสียชีวิตที่ต้องสงสัย เจ้าหน้าที่ตำรวจจะตรวจสอบและสอบสวนเบื้องต้น รวมถึงการตรวจภายนอกและสถานที่พบศพ หากจำเป็นต้องผ่าศพเพื่อค้นหาสาเหตุการตาย การดำเนินการจะต้องทำโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ (Chinpatcha Chaimano, 2020) กระบวนการชันสูตรพลิกศพไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการแก้ไขปัญหาทางคดี แต่ยังมีประโยชน์ในด้านการศึกษาและการพัฒนาทางการแพทย์อีกด้วย

7) การชันสูตรพลิกศพในประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นสหพันธสาธารณรัฐ ประกอบด้วย 50 รัฐ มีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยเสรีนิยม โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข และแบ่งอำนาจการปกครองออกเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ระบบกฎหมายใช้แบบคอมมอนลอว์ในระดับรัฐบาลกลางและรัฐส่วนใหญ่ โดยการบังคับใช้กฎหมายหลักขึ้นอยู่กับตำรวจท้องถิ่น รัฐบาลกลาง เช่น FBI และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในอดีตระบบการชันสูตรพลิกศพของอเมริกาขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละรัฐ โดยใช้ทั้งระบบแพทย์สอบสวน (Medical Examiner) และโคโรเนอร์ (Coroner) ซึ่งทำให้ระบบไม่มีความเป็นเอกภาพ อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1877 เริ่มมีการเปลี่ยนมาใช้ระบบแพทย์สอบสวนมากขึ้น โดยในปี ค.ศ. 1918 ที่นครนิวยอร์กมีการสถาปนาระบบแพทย์สอบสวนที่สมบูรณ์เป็นแห่งแรกของโลก (Theerawat Euapopon, 2008; Pongthep Chancharoen, 2013)

ปัจจุบัน 40 รัฐในสหรัฐอเมริกาใช้ระบบแพทย์สอบสวน โดยใน 39 รัฐกำหนดให้แพทย์สอบสวนต้องมีปริญญาด้านแพทยศาสตร์ ในจำนวนนี้ 12 รัฐมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง ส่วนอีก 28 รัฐไม่มีการกำหนดวาระ ประชากรกว่าร้อยละ 35 อยู่ในระบบแพทย์สอบสวน และอีกร้อยละ 50 อยู่ในระบบผสม (Pongthep Chancharoen, 2013)

7.1 ระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศสหรัฐอเมริกา ระบบแพทย์สอบสวนในอเมริกาแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ แพทย์สอบสวนประจำรัฐ แพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี แพทย์สอบสวนประจำเขต และแพทย์สอบสวนระบบส่งต่อ ซึ่งแต่ละรูปแบบขึ้นอยู่กับโครงสร้างและเขตอำนาจของรัฐหรือท้องถิ่น ตัวอย่างคือ รัฐมิชิแกนใช้ระบบแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี โดยมีพระราชบัญญัติแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี พ.ศ. 2496 (County Medical Examiner Act 1953) ที่กำหนดให้แพทย์สอบสวนต้องมีคุณสมบัติทาง การแพทย์และเชี่ยวชาญในสาขาพยาธิวิทยา (Theerawat Euapopon, 2008)

7.2 เหตุที่ต้องชันสูตรพลิกศพในประเทศสหรัฐอเมริกา ตามพระราชบัญญัติแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี พ.ศ. 2496 กำหนดให้ชันสูตรพลิกศพในกรณีการตายอย่างกะทันหัน การตายจากความรุนแรง การตายที่ไม่ทราบสาเหตุ การตายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งหรือคลอดบุตร การตายในสถานที่ควบคุมของรัฐ และการตายที่ยังไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้ เป็นต้น (Theerawat Euapopon, 2008)

7.3 ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพในประเทศสหรัฐอเมริกา

7.3.1 แพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี ต้องมีคุณสมบัติทางการแพทย์และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น การสอบสวนการตายและการออกใบมรณบัตร

7.3.2 ผู้แทนแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี ทำหน้าที่แทนในกรณีที่แพทย์สอบสวนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

7.3.3 เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน มีหน้าที่ช่วยเหลือในการตรวจสอบการตายและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตาย

7.3.4 นิติพยาธิแพทย์ รับผิดชอบการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์สาเหตุและพฤติการณ์การตาย (Theerawat Euapopon, 2008)

7.4 วิธีหรือกระบวนการชันสูตรพลิกศพในประเทศสหรัฐอเมริกา กระบวนการเริ่มจากการแจ้งเหตุการตายและการตรวจสอบสถานที่พบศพ เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบข้อมูลและรายงานผลการสอบสวนต่อสำนักงานแพทย์สอบสวน หากจำเป็นต้องผ่าศพ แพทย์สอบสวนจะดำเนินการตรวจภายในและภายนอกศพเพื่อวินิจฉัยสาเหตุและพฤติการณ์การตาย พร้อมทั้งจัดทำรายงานการสอบสวน เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นศพจะถูกส่งมอบคืนญาติหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Theerawat Euapopon, 2008)

การชันสูตรพลิกศพในไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างตามโครงสร้างกฎหมายและทรัพยากร โดยไทยเน้นบทบาทตำรวจร่วมกับแพทย์ ญี่ปุ่นใช้ระบบผสมโดยมีแพทย์เฉพาะทางในเมืองใหญ่ ส่วนสหรัฐอเมริกาใช้ระบบแพทย์สอบสวนและระบบผสมในบางพื้นที่ ข้อดีของต่างประเทศคือการมีบุคลากรและองค์กรเฉพาะทางที่เพิ่มความแม่นยำในการตรวจสอบ แต่ไทยยังขาดทรัพยากรและกำลังคน การพัฒนาควรมุ่งสู่การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทาง การฝึกอบรม และการลงทุนในเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดข้อผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงเอกสารเพื่อศึกษาความแตกต่างของบริบทการชันสูตรพลิกศพระหว่างประเทศไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา โดยมุ่งวิเคราะห์ใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ระบบการชันสูตรพลิกศพ เหตุที่ต้องชันสูตรพลิกศพ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ และวิธีหรือกระบวนการชันสูตรพลิกศพ เพื่อเปรียบเทียบข้อดีและข้อจำกัด และหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย

1) การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมายและหนังสือวิชาการที่เกี่ยวข้องกับระบบการชันสูตรพลิกศพทั้งในประเทศไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา โดยในส่วนของประเทศไทย ได้วิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งที่ใช้บังคับในทางปฏิบัติ ครอบคลุมช่วงปี พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2567 ประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และคำสั่งภายในเกี่ยวกับหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ในส่วนของต่างประเทศ ได้ศึกษาหนังสือและบทความวิชาการที่วิเคราะห์ระบบกฎหมายและการดำเนินงานด้านการชันสูตรพลิกศพของ

ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา โดยครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างองค์กร บทบาทของบุคลากร และมาตรฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการชันสูตรพลิกศพในแต่ละประเทศ

1.2 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเว็บไซต์ทางการของหน่วยงานด้านกฎหมายและการแพทย์ในประเทศไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งสิ้น 28 เว็บไซต์ ครอบคลุมช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2566 แหล่งข้อมูลประกอบด้วย เว็บไซต์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงสาธารณสุขของทั้งสามประเทศ ตลอดจนเว็บไซต์ขององค์กรวิชาชีพด้านนิติเวช เช่น Japan Medical Association และ National Association of Medical Examiners (USA) นอกจากนี้ยังใช้ฐานข้อมูลวิชาการออนไลน์จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ Google Scholar, PubMed, JSTOR และ ThaiJO ในการสืบค้นงานวิจัย บทความวิชาการ และรายงานเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการชันสูตรพลิกศพ เพื่อประกอบการวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบของแต่ละประเทศ

2) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

2.1 การจัดหมวดหมู่ข้อมูล ข้อมูลที่รวบรวมได้ถูกจัดแบ่งตามหัวข้อ 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ระบบการชันสูตรพลิกศพ เหตุที่ต้องชันสูตรพลิกศพ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ และวิธีหรือกระบวนการชันสูตรพลิกศพ

2.2 การวิเคราะห์และเปรียบเทียบ วิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นเพื่อหาองค์ประกอบหลักที่เหมือนและแตกต่างกันระหว่างประเทศไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และพิจารณาข้อดีและข้อจำกัดของระบบในแต่ละประเทศ โดยอ้างอิงจากข้อกำหนดทางกฎหมาย โครงสร้างการบริหาร และความเหมาะสมในบริบททางสังคม

2.3 การสังเคราะห์แนวทางปรับปรุง สังเคราะห์แนวทางที่ดีจากข้อมูลที่ได้ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) การนำเสนอผลการวิจัย ผลการวิเคราะห์จะถูกนำเสนอในรูปแบบการเปรียบเทียบที่ชัดเจน โดยมีการสรุปข้อดีและข้อจำกัดของระบบในแต่ละประเทศ พร้อมเสนอแนะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย เพื่อให้เกิดการยกระดับกระบวนการยุติธรรมและการชันสูตรพลิกศพที่มีมาตรฐาน

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพระหว่างประเทศไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา พบความแตกต่างที่สำคัญในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านระบบการชันสูตรพลิกศพ เหตุที่ต้องชันสูตร ผู้มีอำนาจหน้าที่ และกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งสามารถสรุปความแตกต่าง ดังนี้

1) ระบบการชันสูตรพลิกศพ ประเทศไทยใช้ “ระบบตำรวจ” โดยมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งในทางปฏิบัติ พนักงานสอบสวนในไทยเป็นผู้ดำเนินการหลักตั้งแต่ตรวจสถานที่เกิดเหตุ แจ้งแพทย์ ตรวจศพเบื้องต้น เก็บหลักฐาน ส่งศพผ่าชันสูตร (ถ้าจำเป็น) และจัดทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพ

โดยแพทย์มีบทบาทเป็นผู้ช่วยให้กับพนักงานสอบสวนในการร่วมตรวจชันสูตรพลิกศพและให้ความเห็นทางการแพทย์เท่านั้น ต่างจากญี่ปุ่นที่ใช้ระบบผสม โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ที่มีสำนักงานแพทย์สอบสวนและแพทย์สอบสวนประจำทำหน้าที่โดยตรง ส่วนสหรัฐอเมริกาใช้ระบบแพทย์สอบสวน (Medical Examiner) เป็นหลัก โดยมอบหมายให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวชเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด แม้บางรัฐจะใช้ระบบผสมร่วมกับโคโรเนอร์ก็ตาม ระบบของต่างประเทศเหล่านี้มีจุดเด่นคือความแม่นยำ ความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือที่สูงกว่าไทย

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพระหว่างประเทศไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

หัวข้อ	ไทย	ญี่ปุ่น	สหรัฐอเมริกา
ระบบการชันสูตร	ระบบตำรวจ พนักงานสอบสวนมีบทบาทหลัก	ระบบผสม เมืองใหญ่ใช้ระบบแพทย์สอบสวน	ระบบแพทย์สอบสวน บางรัฐใช้ระบบผสมกับโคโรเนอร์
เหตุที่ต้องชันสูตร	การตายผิดธรรมชาติ 5 กรณี เช่น ฆาตกรรม อุบัติเหตุ ฯลฯ	การตายผิดธรรมชาติ เช่น ตายกะทันหัน ตายจากปัจจัยภายนอก	การตายผิดธรรมชาติ เช่น การตายในเรือนจำ การทำแท้ง
ผู้มีอำนาจหน้าที่	พนักงานสอบสวน แพทย์ พนักงานอัยการ พนักงานฝ่ายปกครอง	แพทย์นิติเวช เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ	แพทย์สอบสวน ผู้แทนแพทย์สอบสวน นิติพยาธิแพทย์
กระบวนการชันสูตร	ตรวจภายนอก และผ่าศพหากจำเป็น	ตรวจสอบเบื้องต้น และผ่าศพโดยแพทย์เฉพาะทาง	ตรวจภายนอก ผ่าศพ รายงานผลโดยแพทย์สอบสวน
ข้อดี	ใช้บุคลากรในพื้นที่ มีความคล่องตัว	ระบบผสมที่ครอบคลุม มีสำนักงานแพทย์สอบสวนในเมืองใหญ่	แพทย์สอบสวนมีความเชี่ยวชาญ ใช้เทคโนโลยีทันสมัย
ข้อจำกัด	ขาดบุคลากรเฉพาะทาง ขาดเทคโนโลยี	ขาดความสม่ำเสมอในระบบ ท้องถิ่น	ระบบไม่เป็นเอกภาพในแต่ละรัฐ

ระบบของไทยที่เน้นบทบาทของตำรวจ ยังเผชิญข้อจำกัดด้านความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและมาตรฐานการดำเนินงานที่ไม่สม่ำเสมอ ต่างจากระบบของญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาที่มีองค์กรแพทย์สอบสวนเฉพาะทางรองรับ ทำให้สามารถตรวจสอบการเสียชีวิตได้อย่างเป็นระบบ แม่นยำ และตรวจสอบย้อนกลับได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2) เหตุที่ต้องชันสูตรพลิกศพ ทั้งสามประเทศกำหนดการชันสูตรพลิกศพในกรณีการตายผิดธรรมชาติ เช่น อุบัติเหตุ ฆาตกรรม และการตายที่ไม่ทราบสาเหตุ อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกามีการกำหนดกรณีเฉพาะเพิ่มเติม เช่น การตายอย่างกะทันหันในสถานการณ์ผิดปกติ (ญี่ปุ่น) และการตายในสถานที่ควบคุมของรัฐ (สหรัฐอเมริกา)

3) ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ในประเทศไทย พนักงานสอบสวนและแพทย์ร่วมกันดำเนินการ โดยจะมีพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมในกรณีพิเศษ ญี่ปุ่นเน้นบทบาทของ

แพทย์นิติเวชและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในขณะที่สหรัฐอเมริกา มีแพทย์สอบสวนเป็นผู้มีอำนาจหลัก พร้อมด้วยผู้แทนแพทย์สอบสวน และนิติพยาธิแพทย์ที่ช่วยดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ

4) วิธีหรือกระบวนการชันสูตรพลิกศพ กระบวนการชันสูตรพลิกศพของทั้งสามประเทศมีการตรวจภายนอกและการผ่าศพคล้ายคลึงกัน แต่ในสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นจะมีการใช้เทคโนโลยีทันสมัยและการวิเคราะห์ทางนิติวิทยาศาสตร์ร่วมด้วย ขณะที่ไทยยังขาดแคลนทรัพยากรและบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง การเปรียบเทียบนี้ชี้ให้เห็นถึงข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละระบบ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย โดยเน้นการจัดตั้งองค์กรเฉพาะทาง การพัฒนาบุคลากร และการลงทุนในเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มความแม่นยำและประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรม

อภิปรายผล

ระบบชันสูตรพลิกศพในประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าของระบบชันสูตรที่มืองค์กรเฉพาะทางและการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นองค์ประกอบสำคัญ

1) องค์กรเฉพาะทาง ในประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา การจัดตั้งสำนักงานแพทย์สอบสวนช่วยเพิ่มความเชี่ยวชาญในการวินิจฉัยสาเหตุการเสียชีวิต แพทย์เฉพาะทาง เช่น แพทย์นิติเวชในญี่ปุ่น หรือแพทย์สอบสวนในสหรัฐอเมริกา มีความรู้เชิงลึกและสามารถให้ข้อมูลที่แม่นยำเกี่ยวกับการตาย นอกจากนี้ ระบบในสหรัฐอเมริกามีความยืดหยุ่นด้วยการใช้ระบบผสมในบางพื้นที่ ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับบริบทท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

2.) บทบาทของเทคโนโลยีในระบบชันสูตรของต่างประเทศ ประเทศที่พัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพ เช่น ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการตรวจพิสูจน์อย่างต่อเนื่อง เช่น การวิเคราะห์ DNA การตรวจสารพิษทางนิติวิทยาศาสตร์ และการใช้ฐานข้อมูลดิจิทัลร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยเพิ่มความแม่นยำในการวินิจฉัยสาเหตุการตาย ลดระยะเวลาในการดำเนินการ และลดความคลาดเคลื่อนของผลการชันสูตร ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมต่อกระบวนการยุติธรรม

3) การบูรณาการข้อมูล ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา มีระบบที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน เช่น ตำรวจ แพทย์ และพนักงานอัยการ ซึ่งช่วยเพิ่มความโปร่งใสและลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน

จุดเด่นของระบบชันสูตรพลิกศพในญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ได้แก่ การมีองค์กรแพทย์สอบสวนที่มีความเป็นอิสระ มีบุคลากรเฉพาะทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ และการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การตรวจพิษวิทยา การวิเคราะห์ DNA และการเชื่อมโยงฐานข้อมูลดิจิทัลระหว่างหน่วยงาน ซึ่งช่วยเพิ่มความแม่นยำ ความรวดเร็ว และความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Wirat ที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพโดยการจัดตั้งหน่วยแพทย์สอบสวนให้ชัดเจน (Wirat, 2023) และ Theerawat ที่เปรียบเทียบระบบของรัฐมิชิแกนซึ่งใช้ระบบแพทย์สอบสวน ส่งผลให้มีความน่าเชื่อถือในการวินิจฉัยสาเหตุการตายมากกว่าระบบที่อิงตำรวจ (Theerawat, 2008) ข้อเสนอของ Porntip ยังเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการแยกบทบาทของแพทย์ผู้ชันสูตรออกจากพนักงานสอบสวน เพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนและเพิ่มความน่าเชื่อถือของการตรวจสอบ (Porntip, 2013)

4) ระบบชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทย แสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างกับระบบของประเทศอื่น ทั้งในด้านองค์การเฉพาะทางและการใช้เทคโนโลยี ดังนี้

4.1 การพึ่งพาทรัพยากรที่จำกัด ระบบชั้นสูตรในประเทศไทยยังคงใช้ “ระบบตำรวจ” ที่พนักงานสอบสวนมีบทบาทหลัก ทำให้ขาดการสนับสนุนจากบุคลากรเฉพาะทาง เช่น แพทย์นิติเวชที่มีจำนวนจำกัดและประจำเฉพาะในเขตเมืองใหญ่

4.2 ขาดเทคโนโลยีและอุปกรณ์ทันสมัย การขาดแคลนเครื่องมือทันสมัย เช่น อุปกรณ์ตรวจทางพิษวิทยา ทำให้การวินิจฉัยสาเหตุการตายมีความล่าช้าและไม่แม่นยำเพียงพอ

4.3 การบริหารงานที่ไม่เป็นเอกภาพ การชั้นสูตรพลิกศพยังขึ้นอยู่กับแต่ละท้องที่ ส่งผลให้มาตรฐานและความโปร่งใสของกระบวนการอาจแตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุป เมื่อเปรียบเทียบกับทั้งญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ระบบของไทยยังคงอิงกับ “ระบบตำรวจ” โดยพนักงานสอบสวนทำหน้าที่หลักในการชั้นสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นการใช้บุคลากรที่ขาดความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์นิติเวช และไม่มีระบบสนับสนุนทางเทคโนโลยีที่เพียงพอ ความล่าช้าในการประสานงาน และการขาดระบบฐานข้อมูลกลางยังเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้กระบวนการขาดความแม่นยำและความโปร่งใสอย่างที่ควรจะเป็น ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Siriporn Kosolkarn ที่ตั้งข้อสังเกตว่าการจัดสรรทรัพยากรในระบบสอบสวนไทยยังไม่สอดคล้องกับภารกิจภาคสนามที่ต้องการความชำนาญเชิงวิชาชีพ (Siriporn Kosolkarn, 2017)

บทสรุป

การชั้นสูตรพลิกศพในประเทศไทยยังคงประสบปัญหาด้านทรัพยากรและมาตรฐานที่ไม่สม่ำเสมอ เมื่อเปรียบเทียบกับระบบในประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา พบว่าประเทศเหล่านี้มีข้อได้เปรียบด้านองค์การเฉพาะทางและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งช่วยให้กระบวนการมีความโปร่งใสและเชื่อถือได้ การพัฒนาระบบในประเทศไทยควรมุ่งเน้นการเพิ่มบุคลากรที่เชี่ยวชาญ การบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และการลงทุนในเทคโนโลยี เพื่อสร้างความยุติธรรมให้แก่ผู้เสียชีวิตและครอบครัวอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) การพัฒนาทรัพยากร ควรเพิ่มจำนวนแพทย์นิติเวชและบุคลากรด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้เพียงพอในทุกภูมิภาค พร้อมทั้งจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการชั้นสูตรพลิกศพ เพื่อลดความผิดพลาดในการตรวจสอบและเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการ

2) การฝึกอบรมบุคลากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกระทรวงยุติธรรมควรร่วมกันจัดให้มีการฝึกอบรมความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์และการชั้นสูตรพลิกศพแก่พนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อยกระดับทักษะและความชำนาญของผู้ปฏิบัติงานทั่วประเทศ

3) การบูรณาการการทำงาน กระทรวงยุติธรรมควรพัฒนาเครือข่ายการแบ่งปันข้อมูลระหว่างตำรวจ แพทย์ และพนักงานอัยการ (เช่น การจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับคดีชั้นสูตรพลิกศพ) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนและลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนของหน่วยงานต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การจัดตั้งองค์กรเฉพาะทาง รัฐบาลไทยควรพิจารณาจัดตั้งสำนักงานแพทย์สอบสวนประจำภูมิภาค หรือจังหวัด เพื่อให้การดำเนินงานด้านการชันสูตรพลิกศพมีความเชี่ยวชาญและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ องค์กรดังกล่าวควรมีอิสระในการทำงานและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบโดยตรง

2) การปรับปรุงกฎหมายและโครงสร้างระบบ ควรปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เอื้ออำนวยต่อการชันสูตรพลิกศพโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในกรณีที่มีข้อสงสัยหรือซับซ้อน และพัฒนาโครงสร้างระบบชันสูตรของไทยไปสู่รูปแบบ “ระบบแพทย์” หรือ “ระบบผสม” มากขึ้น เพื่อลดบทบาทของตำรวจในฐานะผู้ดำเนินการหลักและเพิ่มบทบาทของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ

เอกสารอ้างอิง

- BBC NEWS Thai. (2023). *Understanding the characteristics of "serial killers" after the shocking case of "Am Cyanide" killing 14 friends*. Retrieved June 24, 2024, from <https://www.bbc.com/thai/articles/cxelv3lm0p3o> (In Thai).
- Kanung Ruechai. (1998). *Criminal Procedure Code, Volume 1*. Faculty of Law, Thammasat University. (In Thai).
- Kanit Na Nakhon. (2018). *Criminal Procedure Code*. Winyuchon Publishing House. (In Thai).
- Chinpatcha Chaimano. (2020). *Comparative study of laws related to unnatural death investigations in Thailand, Singapore, and Japan*. Thammasat University. (In Thai).
- Division of Police Operations, Royal Thai Police. (2023). *Guidelines for police and local investigators dealing with unnatural deaths*. Royal Thai Police Press. (In Thai).
- Division of Police Operations, Royal Thai Police. (2021). *Investigation manual*. Royal Thai Police Press. (In Thai).
- Pachanan Niramitchainon et. al.. (2010). *The future of the post-mortem examination system in Thailand*. Health Systems Research Institute. (In Thai).
- Pongthep Chancharoen. (2013). *Roles and processes in post-mortem examinations conducted by investigators: A case study of investigators in Nakhon Pathom Provincial Police*. Silpakorn University. (In Thai).

- Porntip Rojanasunan. (2001). *Forensic science: Post-mortem examinations*. Winyuchon Publishing House. (In Thai).
- Porntip Rojanasunan. (2013). *Post-mortem examinations*. Winyuchon Publishing House. (In Thai).
- Rapee Mankosol. (1996). *Forensic medicine manual*. Paisan Printing House. (In Thai).
- Tawee Charoenpitak. (1949). *Detailed explanations and practices of the Criminal Procedure Code*. Kanasong Printing Company. (In Thai).
- Tassana Suwannachutha. (1993). *Forensic medicine*. Bophit Printing Company. (In Thai).
- Theerawat Euapopon. (2008). *Measures for checks and balances of state power: A case study of post-mortem examinations under Section 150 of the Criminal Procedure Code*. Thammasat University. (In Thai).
- Wirat Panichpong et. al.. (2023). *Practical forensic science: Medical witness under good governance*. Rungsaeng Printing House. (In Thai).